

gledalec

slovenske kulturne akcije

L. XI. 21, 22 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 5. XI. 1964

TAGORE IN O'NEILL NA ODRU

Alojzij Geržinič

Po recitacijskem Shakespearovem večeru in po predstavitvi naših sodobnih pesnikov v besedi in kretnji na jubilejnim umetniškem večeru je Gledališki odsek pripravil dvodelni odrski nastop ge. Majde Uršič-Volovškove. Prvič v begunstvu bosta po njej med nami spregovorila dva Nobelova nagrajenca: Indijec Rabindranath Tagore in irski Amerikaneec Evgen O'Neill.

Iz prvega si je gospa Volovškova izbrala 14 od 85 poetičnih podob iz knjige Vrtnar. (Prevod je Gradnikov iz leta 1922). V uvodnem dvogovoru se je pesnik ponudil kraljici za vrtnarja: „Opustil bom vse drugo delo. Svoj meč in sulico vržem v prah. Ne pošiljaj me na oddaljene dvore; ne veli mi, da se odpravim na nove zmage. Ampak postavi me za vrtnarja svojega cvetočega vrta.“ In plačilo? „Da bom smel držati tvoje drobne dlani kakor nežne popke lotosove in da z rožnimi verigami ovijem tvoji zapestji; da pobarvam stopala tvojih nog z rdečim sokom ašokovih listov in odpoljubim z njih pego prahu, ki se morda bo tam še mudila.“ Knjiga opoja in grenkobe ljubezni, zlitja dveh duš in neprestopne daljave med njima, livad in prepadov človeškega srca, neizrekljivih vezi med človekom in naravo. Tipična orientalna lirika s kombinacijo pravljicnih, simbolističnih in naturalističnih elementov. Osrednji podobi sta 33. (Zgubim te, dragi) in 34. (Ne hodi, moj dragi, brez slovesa od mene). Skoro v vseh pa nas pesnik preseneča z drznimi pogledi v skrivnostnost, paradoksalnost in predanost ženske duše.

Medtem ko nam iz Tagora govori negibni — vsaj do pred kratkim — Orient in njegov vase zazrti čovek, se oglašča v O'Neillovi (Dalje na 8. str.)

JUBILEJNA ZBIRKA

Kulturni in umetniški ustvarjalci korakajo navadno pred svojim časom. To ni nobena prednost, ampak pogosto celo breme, ko se mora vsakdo od njih neprestano vpraševati, ali izvršuje pravilno in v zadostni meri naloge, ki so mu bile naložene. Pri tem mora seveda računati na zunanje ovire in okoliščine, ki se ponekod pojavljajo kot cikle za sleherno delo, ki stmi po kvaliteti, vendar se nanje ne sme in ne more ozirati, ker je prepoln notranje jasne in zavestne odgovornosti in tej se nikdar ne bo mogel odtegniti. — Pri tem mu je v največjo oporo, če more stalno živeti v stiku s svojim občestvom in če bo ta stik res popoln, bo miren njegov pogled in raven njegov korak. — Odziv, ki ga z jubilejno zbirko ob desetletnici SKA vsak dan ugotavljamo, nam je močno poročilo, da resnično služimo slovenstvu, o čemer priča vsak JUBILEJNI DAR.

Darovali so: g. dr. MILAN PAVLOVČIČ, Cleveland, ZDA, 100 dolarjev; ž. g. dr. IGNACIJ LENČEK, Nemčija, 3000 pesov; g. JOŽE LIKOZAR, Cleveland, ZDA, 20 dolarjev; gg. ZDENKA in LOVRO JAN, Lanus, 2000 pesov; ga. MARIJA N., Melbourn, Avstralija, 8 funtov; g. STANKO KOLARIČ, Melbourne, Avstralija, 7 in pol funtov; LIGA K.S.A. (League of C.S.A.) 20 dolarjev; ž. g. JOŽE JURAK, Gorica, Italija, 2000 pesov; g. akad. kipar FRANCE AHČIN, Bs. Aires, 2000 pesov; g. dr. JOŽE VELIKONJA, Seattle, ZDA, 20 dolarjev.

Uprava Slovenske kulturne akcije se vsem najlepše zahvaljuje!

(Dar: za Argentino 2000 pesov in za ostale države je možno plačevati tudi v obrokih. — Darovavci bodo prejeli ob koncu jubilejnega leta umetniško darilo s posebnim imenskim posvetilom!)

IZŠLO

MEDDOBJE

VIII - šte. 1 - 2

VSEBINA:

Rafko Vodeb: II. Vatikanški cerkveni zbor in umetnost; France Papež: Učim govoriti otroka (pesem); Vinko Beličič: Stavkokazi; Humbert Pribac: Pesmi; Božidar Fink: O ustavnem položaju v Sloveniji; Karel Mauser: Razdrto gnezdo; Frank F. Bukvič: Kako je pokojni Campbell prišel strašiti svojo ženo; Tine Debeljak: Spomini ob F. S. Finžgarju.

KNJIGE: Umetnostna zgodovina v domovini (Marijan Marolt); ZAPISKI: Predavanje škofa Friderika Barage o Indijancih (dr. Franc Jaklič); Slovenska knjiga v letu 1963 (Martin Jevnikar).

UMETNOSTNA PRILOGA: Božidar Kramolc: Snežni metež.

Uredniki: Zorko Simčič, Ruda Jurčec, Rafko Vodeb.

Cena temu zvezku: 250 arg. pesov; 2,80 dolarja; 1300 Lit; 12 NF; 10 Dmk; 60 šilingov.

Izšlo kot 55. publikacija Slovenske kulturne akcije.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA
Gledališki odsek

Trinajsti kulturni večer dne 14. nov.
1964 ob osmih, Slovenska hiša, Ramón
Falcón 4158

TAGORE in O'NEILL NA ODRU
(Izvoja ga. Majda URŠIČ VOLOVŠKOVA)

Vstopnice po 50 pesov na razpolago v
Dušnopastirski pisarni in pol ure pred
prireditvijo pri blagajni

V TISKU:

Karel Mauser
LJUDJE POD BIČEM
II. del trilogije

Vse naročnike vljudno prosimo, da bi poravnali naročnino za tekoči letnik, ker bi želeli kriti obveze in se založiti s papirjem, čigar cene stalno rastejo.

— Univerza v Harwardu je vodilna v ZDA in šteje tudi med najslavnejše na svetu. Po drugi svetovni vojni so tudi na njej odkrili pomen narodov vzhodne Evrope, zlasti pa so se vrgli na študij zgodovine in duha slovanskih narodov. Ker je univerza izredno bogata, so ji na razpologo vsa sredstva. Njen slavistični oddelek je sklenil posvetiti posebno pozornost slovanskim narodom na Balkanu, zato bo letos začel izdajati veliko zbirko knjig o jugoslovanski književnosti. Glavna dela jugoslovanskih pisateljev bodo zbrana v dvajset debelih zvezkih. Začuda pa ni bilo sprejeto niti eno delo slovenskega književnika in urednik zbirke je na vprašanje začel odgovarjati, da ga na slovensko slovstvo nikdo ni opozoril. Vendar je bil pravi vzrok kmalu pojasnjen: glavno besedo so namreč imeli svetovavci iz Beograda, odkoder je prišla celo posebna komisija „strokovnjakov“. V začetku je izgledalo, da bodo vključili celo samo dela srbskih književnikov, ko pa so Hrvati izvedeli, kaj se dogaja, so terjali pravico za hrvatsko književnost, toda so srbski delegati uprizorili bučen „škandal“ ter dosegli, da so smeli oni določiti nekaj imen iz hrvatskega slovstva. Zbirka bo tako izšla brez zastopnikov macedonske in slovenske književnosti in bo to dejstvo ostalo ne samo kulturni, ampak danes predvsem tudi politični škandal, ki bi se mu bilo moč izogniti, če bi kdo vodstvu univerze namignil, da je popolnoma nepotrebno, da univerza žali še dva jugoslovanska naroda, slovenskega in macedonskega.

— Poročila iz Slovenije poročajo, da v nekaterih mestih slovenščina že izginja iz javnega življenja. V Trziču, Kranju in Mariboru je čuti mnogo več srbsčine kot pa slovenščine. Kakor je pod staro Avstrijo slovenščino spodbivala nemščina, tako jo sedaj srbsčina. Novo mesto je izgubilo slovenski značaj, ker je ogromno število srbskega vojaštva mesto kar poplavilo. Na najlepših kosih zemlje in sicer brez slehernega upoštevanja potreb ali čustev domačinov grade vojašnice in javna poslopja.

— Dr. Oton Berkopec, lektor slovenščine na praški univerzi, je v knjigi „Francè Prešeren v češki literaturi“, ki jo je pred kratkim izdalo Društvo bibliotekarjev Slovenije, ugotovil, da Čehi še nimajo prevoda, ki bi jim Prešerna dostojno, če že ne kongenialno, predstavil.

— Prof. Viktor Kudelka, znanstveni sodelavec brnskega odseka češko-slovaške akademije, pripravlja skupaj z dr. O. Berkopcem prvo češko zgodovino slovenskega slovstva. Pred kratkim je v praškem „Slovanskem prehledu“ objavil članek o najnovejši slovenski prozi.

Škof dr. Gregorij Rožman v slovenski narodni, verski in izseljenski zgodovini

F. Ž.

Slovenci imamo morda to napako, da na svoje velike može kaj radi pozabljamo. Tako tudi na svoje velike škofe. Imamo sicer že Jegličev življenjepis, nimamo pa življenjepisov škofov dr. Antona Malničiča (Hrvatje so nas v tem prehiteli) in kardinala dr. Jakoba Missia. Tako bo 16. novembra preteklo že pet let po smrti škofa dr. Gregorija Rožmana, pa tudi o njem dosedaj še ni bilo veliko temeljitega napisanega. Za svoje veliko delo in junaško trpljenje je doslej žel malo priznanja, pač pa so njegovi komunistični nasprotniki zvalili nanj cele gore krivic in obdolžitve, kakor npr. ob krivičnem sodnem postopku v jeseni leta 1946, Franček Saje v Belogardizmu ter dr. Metod Mikuž v Zgodovini tako imenovanega narodno osvobodilnega boja. Pogosto ga je blatilo celo glasilo CMD slovenskih duhovnikov v glasilu Nova pot.

Zdi se, da bo SKA opravila lepo kulturno delo, ko se bo na zadnjem kulturnem večeru tega leta spomnila tega velikega slovenskega trpina.

Brez vsakršnih pretiravanj misli pokazati njegovo podobo z nekaterimi človeškimi slabostmi, s katerimi se mora pač vsak zemljan boriti, posebno pa na njegove velike kreposti, ki so nekatere že kar junaške.

Težo škofovskega križa je nosil skozi tri dobe: od nastopa Živkovičevega režima do zloma Jugoslavije, med komunistično revolucijo in končno dolga leta v begunstvu in izseljenstvu.

Velike stvari smo z njim doživeli v prvi dobi: Mednarodni mišiološki kongres v Ljubljani kmalu po njegovem nastopu leta 1930, biserno mašo nadškofa dr. A. B. Jegliča poleti leta 1933, evharistični kongres leta 1935, 800 letnico stiškega samostana 1936, mednarodni kongres Kristusa Kralja leta 1939, škofijsko sinodo leta 1940.

Vmes pa je bilo vse polno sporov: problem KA, Straže, krščanskih socialistov, Doma in sveta, katoliških akademskih organizacij, v katere so se vrinili komunisti.

Stoodstotno se je držal načelnih navodil svete stolice glede brezbožnega komunizma ter ga stoodstotno odklonil. Tako je v drugi dobi tekla tudi prava mučeniška kri, čeprav npr. Saje, dr. Metod Mikuž in kartuzijanski prior dr. Leopold Edgar to taje. Ker škof ni videl človeške rešitve, jo je kot izredno nadnaravno usmerjena osebnost iskal v presv. Srcu Jezusovem in brez. Srcu Marijinem.

Ni bil politik takega kova kot njegov prednik. Šlo mu je za popolno nadnaravno preobnovo vseh slojev v narodu. Bil je škof KA, dušni pastir na celi črti. Med drugo svetovno vojno je dostikrat iz globoke ljubezni do svojega ljudstva skoraj prisiljen moral posegati v najbolj kočljive in sitne vnanje dogodke, da bi rešil, kar se je dalo rešiti.

Kot begunec in izseljenec je bil spet v prvi vrsti dušni pastir. Njegovo misijonsko ozemlje se je razprostiralo od Kanade do Ognjene zemlje, kjer je z misijonskimi obiski iskal slovenskih duš. Vodil je misijone in duhovne vaje, izredno veliko verskih člankov napisal, pa tudi nepregledno število osebnih pisem, v katerih je kot dobri pastir dvigal in tolažil. Ogromno miloščine je šlo skozi njegove roke do najbolj potrebnih. Ljubček njegovega srca pa je bila tiha slovenska verska in kulturna zelenica s semeniščem in škofovim zavodom v Adroguéju.

Na škofa Gregorija verni Slovenci ne smemo pozabiti.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA Zgodovinski odsek

Štirinajsti kulturni večer bo v soboto 21. novembra 1964 ob 19. uri v dvorani Bullrich, Sarandí 41.

Spored:

ŠKOF DR. GREGORJ ROŽMAN
v slovenski zgodovini

(Ob petletnici njegove smrti)

Predava g. univ. prof. dr. Filip Žakelj

(Ker je vsaka prireditev zvezana s stroški, prosimo za prostovoljne prispevke ob vstopu.)

ČESTITKE IN VOŠČILA

Naše osrednje društvo ZEDINJENA SLOVENIJA nam je dne 3. oktobra naslovilo:

„Upravi Slovenske kulturne akcije, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires. — Upravni svet društva „Zedinjena Slovenija“ izreka Slovenski kulturni akciji ob deseti obletnici njenega obstoja najiskrenejše čestitke in zahvalo. — Kulturno ustvarjalno delo je za našo skupnost življenjskega pomena. Ker je življenje rast, ni dovolj, če samo ohranjamo, kar je last slovenstva, ampak moramo razvijati zaklade, ki so nam jih dali predniki, jih množiti z novimi stvaritvami in jim dajati novega sijaja. — V takem stremljenju je Slovenska kulturna akcija v desetih letih svojega obstoja storila naši skupni stvari neprecenljive usluge. Posredovala nam je novih stvaritev, dvigala zavest o prvenstvu duhovnih vrednot in dajala zgled, kako se z vztrajno požrtvovalnostjo in brez polemčnosti hodi po poti uspehov in priznanja. — Ko se veselimo dosedanjih uspehov, želimo, da bi Slovenska kulturna akcija z vsemi svojimi odseki vzdržala v težavah in vedno našla med rojaki oporo in sodelovanje, da bo naše občestvo v svojem skupnem življenju dobivalo od nje vedno nove vsebine in novega pogona. — Predsednik: Božidar Fink, tajnik: Vilko Cuderman.“

SLOMSKOV DOM v Ramos Mejía nam je dne 1. oktobra 1964 pisal:

„Upravi Slovenske kulturne akcije, Buenos Aires. — Deset let trdega in vztrajnega dela kulturne ustanove bi bilo že doma zaslužno. Deset let naporov, ob vseh težavah, zaprekah in nasprotovanjih v tujini pomeni neizmerno več. — Zato smo ob desetem jubileju SKA upravičeno vsi ponosni. Delo, ki ga je v desetih letih opravila, je visoka pesem slovenskega duha. Pri Slomškovem domu se zavedamo velikega pomena SKA za ustvarjalno kulturno delo, pa tudi za naše prosvetno življenje. Zato je jubilej tudi za nas velik dogodek. — Slovenski kulturni akciji iskreno čestitamo in ji želimo, da bi za dosedanjimi uspehi dosegla še mnogo novih in da bi za svoje delo našla polno zaslombo in podporo vse slovenske skupnosti v Argentini in po vseh deželah po svetu. Uporabljamo to priložnost ter Vaš ugledni upravni odbor najlepše pozdravljamo! — Predsednik: Janez Brula. Za tajnika: Marijan Šušteršič.“

— „AMERIŠKA DOMOVINA“ je dne 27. avgusta objavila uvodnik za desetletnico Slovenske kulturne akcije. Potem ko poudari, v kakšnih okoliščinah je bila ustanovljena v februarju 1954, pravi:

„... kulturni delavci so si ustvarili okvir za delo v novih razmerah, ki so jih posejale po vseh kontinentih. Zavedali so se, da nas bo v tujini ohranjalo predvsem kulturno delo; zavarovalo nam bo osnove našega duhovnega in narodnega obstoja, ko bodo gojili vrednote, najlepše in najmočnejše v tradicijah slovenstva. Naloga je bila nova že po zamisli. Prvi obrisi delovnega programa so bili drzni, saj so sklenili izdajati kulturno in umetnostno revijo Meddobje... začeli izdajati kvalitetna dela sodobnosti tako v prozi kakor poeziji in tesne vezi med naročniki ter prijatelji pa naj bi gradil Glas s poročili o delu SKA. Vsekakor je bil izreden uspeh, da se je program mogel ustaliti v prvih letih; kako je bil pravilno zasidran, pa kažejo lepi uspehi desetletnega ustvarjanja... Revija Meddobje je kmalu zaslovela kot najboljši prikaz sodobnih slovenskih problemov... Prisotnost slovenskih umetnikov v svetu bo gotovo vplivala ugodno na ves razvoj slovenske kulture med nami in v domovini... Medtem ko so v domovini spet preprečili izdajo Zgodovinskega atlasa Slovenije, ga je SKA izdala že za svojo peto obletnico... Delo SKA so vzljubili vsi Slovenci po svetu. Naročniki so se je zvesto oklenili, prijatelji in rojaki radi pomagajo SKA s podporami, darovi in nakupi knjig... Poleg težkega dnevnega dela in hudega boja za obstanek svojih družin in ohranitev potrebnih sil za cilje... grade ne samo na sedanji rod, ampak za bodoče, katerim velja sploh vse delo in vsa ljubezen.“

— Slovenska pisarna v Clevelandu pa je v „Ameriški domovini“ z dne 26. avgusta objavila vabilo, v katerem pravi med drugim:

„Slovenska kulturna akcija praznuje letos desetletnico obstoja in delovanja. Po desetih letih je naša kultura bogatejša za lepo število leposlovnih in znanstvenih del, ustanova sama pa je revna, kot je bila v začetku. Morda je njena stiska sedaj še hujša, ker se je zadolževala, da je mogla izvesti postavljeni program. Upala je, da bo prišla prilika, ko bodo slovenski ljudje dali kaj več za kulturne namene. Da bi se opomogla, praznuje naša Kulturna akcija svojo desetletnico z zbiranjem jubilejnega sklada. Ob zaključku akcije za zbiranje jubilejnega daru bo največje zadoščenje v tem, da bo Slovenska kulturna akcija nadaljevala svoje delo in izpolnjevala eno najvažnejših in najlepših nalog naše emigracije.“

— Naum Jasny, ruski emigrant, ki je prvi z občudovanja vredno točnostjo dognal dejanski volumen ruskega pridelka žit, ki ga je Stalin skrival (pozneje pa Hruščev odkril), ki je prvi v stalnih cenah preučil množitev in razdelitev sovjetskega narodnega dohodka, ki je prvi sprejemljivo določil in situiral na temelju količinskih danot postopne faze sovjetske industrializacije, obhaja letos svojo osemdesetletnico. Prijatelji so mu v počastitev izdali v Oxfordu zbornik „Soviet Planning, Essays in Honour of Naum Jasny“. Izmed njegovih spisov je temeljnega pomena „The Soviet Statistical Handbook; A Commentary“ (1958). (Kdaj bo kakšen slovenski ekonomist — baje jih je malo — s podobno realnimi kriteriji znanstveno ocenil slovensko planiranje in gospodarjenje v Tivolini?)

— V svobodnem svetu litvanski emigranti tiskajo XXXI. zvezek velike litvanske enciklopedije, pri kateri sodeluje okoli sto izvedencev. V Litvi so v istem času naznanili, da bo 1966 objavljena mala litvanska enciklopedija v treh zvezkih, obsegala bo 28.000 iztočnic in bo tiskana v 60.000 primerkih. (Litvanska emigracija je gotovo najbolje organizirana emigracija na svetu; sicer se res more opirati na državne strukture litvanskega naroda, ki jih priznavajo vse države, katere niso privolile v sovjetsko priključitev baltških držav, toda poglobljena njihova moč je v tesni medsebojni povezanosti brez ozira na strankarske razlike in pa velik smisel za denarno pomoč narodnim podjetjem, posebno v ZDA. — „Prid' zidar se lês učit!“)

— Sredi julija je slavil svojo devetdesetletnico pesnik in pisatelj Wilhelm von Scholz. Bil je osebni prijatelj Rilkeja in Werfela in večkrat se je sešel s Kafko. Od leta 1926 do 1928 je bil predsednik Pruske akademije pesnikov in pisateljev in tik pred nastopom nacizma je še prejel Goethejevo kolajno. Hitlerjev režim mu je prepovedal delovanje, nakar se je umaknil v mesto Konstanz ob Bodenskem jezeru. Scholz je zrastel iz šole Hebbela in je vsa njegova poezija usmerjena v razglabljanje duhovnih silnic človekove notranjosti. V pesmih se je v glavnem sukal okrog osnovne misli: Pot je kratka, tvoj cilj je večer, toda tvoj korak je poln sreče. V letih 1910 — 1923 je bil dramaturg in režiser gledališča v Stuttgartu. Pred nekaj leti je izdal pesniško zbirko „Pod zvezdami“. Najbolj znano je njegovo dramsko delo: Tekma s senco, med romani pa Pot v Ilok in Krivica ljubezni, najbolj cenjen esej pa je posvečen Friedrichu Schillerju.

VPRAŠANJE ALIENACIJE

Za kulturni večer dne 17. oktobra je bilo veliko zanimanje, vendar so nerodne razmere mnogim preprečile udeležbo. O vprašanju alienacije je predaval g. univ. prof. dr. Milan Komar. Večer je začel v imenu filozofskega odseka g. Božo Fink in po pozdravu predavatelja in vseh navzočih podal besedo dr. Komarju. — Uvodoma je predavatelj razložil problem alienacije, problem ki je zajel velik krog neomarksističnih filozofov. V eni izmed zadnjih številčk ljubljanskih „Perspektiv“ sta izšli kar dve razpravi o tem vprašanju. Ko je po Stalinovi smrti zavela „odjuga“ po komunističnem svetu, se je pričelo prevzemanje nekaterih tem eksistencializma. Avtorji iz marksističnega filozofskega kroga so začeli proučevati dela mladega Marxa in jih primerjati z nekaterimi odenki humanistične miselnosti pri Marxu. Kot predstavnike neomarksistične smeri je predavatelj označil in razložil nazore: Ernesta Blocha, Adama Schaffa in v Franciji Merleauja Pontyja ter Italijana Enza Pacija. Nato je obrazložil vsebino problema in opozoril, da izvira pojmovanje alienacije iz Hegla. Podal je zgodovino pojma alienacije — „obsojnitve“ in odtujitve; oboje pa sloni na pojmovanju protestantske teologije, ki jo je Hegel študiral enako kakor Fichte in Schelling.

Izvajanjem so vsi sledili z veliko pozornostjo in jih spremljali s posebno zavzetostjo, saj je bila podana analiza enega najsodobnejših problemov celotne svetovne problematike, in to v zajemih, za katere so bili predavatelju ob koncu vsi zelo hvaležni.

kronika

— Za SKLAD GLASA so darovali: č. g. dr. Ignacij Lenček, Nemčija, 1200 pesov; g. Ciril Vodnik, Haedo, 1000 pesov; č. g. Jože Jurak, Gorica, 1000 Lir; ga. Majda Volovšek, San Miguel, 485 pesov; g. N.N., Morón, 100 pesov. — Vsem iskrena hvala!

Izkupiček za sliko Franceta Goršeta „Romarji“ (6000 pesov) in Mira Vodlana „Konstrukcija“ (3500 pesov) sta umetnika poklonila Slov. kulturni akciji. Pristrčna hvala!

KNJIŽEVNIKI PROTI KOMUNIZMU

Ko je poljska Zveza književnikov pripravljala vsedržavni kongres književnikov v Lublinu, je prišlo v zvezi do ostrih preprirov, ker predsednik ni hotel določiti za delegate tistih članov, ki so nedavno podpisali spomenico proti vladi, ko so terjali svobodo kulturnega ustvarjanja. Toda ti pisatelji, ki so zahtevali „povratak k v ustavi zajamčeni svobodi mišljenja“ so ravno najbolj znani in najboljši poljski pisatelji in so zato zahtevali, da jih predsedstvo vnese in seznam delegatov. Proti ravnanju predsedstva je zlasti hudo protestirala vdova po bivšem zunanjem ministru Modzelewskim, Natalija, ki je znana kot prevajateljica del iz ruske književnosti. Listi so potem poudarjali, da brez udeležbe avtorjev kakor so Marija Dabrowska, Jerzy Andrzejewski in Jan Kott noben kongres poljskih književnikov ne more biti reprezentativen.

MOST, I, št. 1 in 2

Januarja letos je začela izhajati v Trstu nova kulturna revija Most. V uredniškem odboru prve številke so bili: Vinko Beličič, Lev Detela, Flori Lipuš, Aleš Lokar in Drago Štoka.

Uvodnik poudarja, da „ni in noče biti glasilo kake stranke pa tudi ne kake ideologije v ožjem pomenu besede, marveč roka, ki se ponuja ljudem čistih namenov in dobre volje“. Rodila se je v ozračju splošne želje po novem, mirnem sožitju, v upanju, „da gremo naproti nekemu novemu bratstvu“.

Revija „ima oči uprte naprej“, vendar ve, „da je treba rasti v bodočnost iz pozitivnega v preteklosti, ter da je bodočnost sveta in tudi Slovencev mogoča samo s prepletanjem in z zdravno tekmo različnih struj, gibanj in generacij v svetu“. Bravce in naročnike želi najti predvsem med mlajšim slovenskim izobraženstvom. Kot vsaka dobra revija želi tudi Most prebijati zaviralne, preživele se norme in stalno graditi na pozitivnem svetu: „želi biti moderna, kritična in npravno čista“, a v duhu strpnosti in ljubezni, da bi bila „s klicem po čistosti, humanizmu, duhovnosti, lepoti, dobroti, resnici, celovitosti, značajnosti, veri in ljubezni skromen svetilnik in plemenitejšo, človeka vrednejšo dobo, v kateri ne bomo več odtujeni niti sami sebi niti bližnjemu niti Bogu.“

Vinko Beličič objavlja pod skupnim naslovom Tambre d'Alpago tri pesmi, sveže in žive, v običajnem slogu in s tematiko, ki mu je posebno pri srcu: beg pred mestom, ki ga vznemirja in mori, v naravo, ki mu celi srce in mu vrača mir, ubranost, čvrsto močnatost.

Milena Merlak-Detela skuša z močnimi surrealističnimi podobami izraziti svoj upor banalni in kruti stvarnosti (ki ustvarja kljub navideznemu, površinskemu vrvenju bridko samoto) in željo po pravi metafizični globini v sebi, kjer je sreča, mir, stalnost, nesmrtnost.

Stanko Janežič je v pesmi Moja zemlja hotel izraziti svoj strah in upor pred nevarnostjo, ki grozi njegovi domačiji.

Dobro tretjino številke obsega Aleša Lokarja proza Praznina. Novela ima kar preveč odkrit družbenokritični cilj: prikazati hoče površno ljubezensko avanturo med predstavnikom malomeščanske zgoj konvencionalne morale brez pravih idejnih osnov in med predstavnico „nove stvarnosti“, ljubljankanko, ki meni, da si je z gospodarsko samostojnostjo (ker si sama služi kruh) pridobila tudi moralno nevezanost. Pripoved je psihološko šibka, umetniško slabokrvna, jezikovno neizčiščena — z eno besedo: začetniško delo, ki pa kljub pomanjkljivostim priča, da ima pisatelj dokajšnjo mero pripovedniškega daru.

Ob tej priliki pa je treba jasno povedati, da je za resno katoliško kritiko popolnoma nesprejemljiva npravna obsodba, ki jo je o noveli izrekel (r+r) v članku „Most“ in konvencionalna morala (Kat. glas, 30. 1. 64). Članek je pisan v robatem zafrkljivem tonu in pisec očitno ni razumel ne vsebine, ne junakov in njune psihologije, ne pisateljevega namena, ker ne zna ločiti med tem, kar govori junaka, in med pisateljevim mišljenjem ter mu zato podtika sodbe, ki jih tekst nikakor ne izraža. Pisec ves čas strelja mimo tarče; njegova obsodba novele je krivična, kakor je krivična in zlohotna razlaga sicer res nerodnega izraza „konvencionalna morala“, ki ga je v zvezi z novelo uporabil „neki kritik, ki stalno sodeluje pri nekem slovenskem tedniku“. — Tako pisanje ni v prid ne umetnosti, ne veri in morali. Že leti bi bilo, da bi tudi v časopisju ocenjevali kulturne dogodke ljudje, ki imajo vsaj o osnovnih vprašanjih jasne pojme.

Bora Kostanka „Nezakonske trave“ nimajo več tiste svežine, ki je bila poglavitna lastnost njegovih prejšnjih podobnih sestavkov, zato napravijo vtis papirnate formule, kjer bi moralo biti živo ustvarjanje.

Rafko Dolhar je napisal v kraškem sanatoriju, nekakšen zdravniški dnevnik o zdravniških, psiholoških in človeških problemih jetičnih bolnikov.

Lev in Milena Detela nam v kratkem uvodu in s prevodom petero pesmi predstavljata zadnjega Nobelovega nagrajenca, grškega pesnika Giorgosa Seférisa. Prevod je kljub nekaterim slogovnim in pravopisnim napakam dober.

Miriam Gregorčič je v eseju Teilhard de Chardin podala dovolj jasno in popolno sintezo Teilhardove razvojne teorije, vendar je njen filozofski in teološki okvir preskop. V tem tiči verjetno tudi vzrok njenega nekritičnega in le preveč navdušenega odnosa do Teilhardovih teorij, saj nikjer ne omenja resnih filozofskih in teoloških problemov, ki so jih zbudile; le v zadnjih

črtica Obiski je prijetno iskrivo kramljanje z njemu lastno moralistično spremljavo.

Lev Detela se je po podobnih pregledih v Mladiki, Meddobju, Zborniku Svobodne Slove- nije še enkrat lotil sodobnega slovenskega le- poslovja v daljšem eseju Nasprotja slovenske povojne literature. Kazno je, da se pisec iskreno bori za vedno jasnejšo in stvarnejšo podobo in treba je priznati, da je od prvih esejev do tega pregleda v marsičem spremenil svoje mnenje. Vendar se mi zdi, da je v vseh njegovih prijemih in analizah še vedno sled marksistične miselnosti, ki se je nehoti in nevede nalezel v šolskih klopeh. Zato je kljub dobri volji njegovo celotno vrednotenje slo- venske domače in tujinske literature v teme- lju zgrešeno in neobjektivno. Gre za estetska vprašanja o bistvu in funkciji umetnosti, za njeno angažiranost in za njene komponente. Gre pa tudi za zgodovinsko in moralno vred- notenje partizanstva, komunistične revolucije in vseh zgodovinskih dejstev ter oseb, ki so s tem v zvezi. V kakšnem pomenu je npr. par- tizanska izkušnja „dala slovenskemu narodu nove dimenzije in humanistične funkcije“ (str. 59)? V kakšni meri je Kocbekova knjiga Strah in pogum res krščanska, če „nikakor ne pomeni obsodbe pravkar minule revoluci- je“ (str. 61)? Kako morejo „v bistvu izven- literarno-estetske komponente“ bistveno pod- črtati primarno estetsko funkcionalnost lite- rature (str. 59)? Ali je ob estetsko tako pre- pričljivi noveli, kot je brez dvoma Javornikov Potni list, še moč govoriti o črno belem pisa- nju (str. 64)? Ali mora lirična poezija za svojo učinkovitost res registrirati trenutno svetovno problematiko (str. 65)? Pristranska je tudi ocena Simčičeve novele in Jurčecovega romana in to prav iz piščeve želje, da bi bil objektivni: krivo je njegovo neobjektivno gle- danje na revolucijo.

Upati je, da bo Detela sčasom proučil tudi vse tiste vire o teh vprašanjih, ki jih doma ni imel na razpolago. Predvsem pa je želeli, da bi se po teh splošnih pregledih lotil po- drobne analize posameznih važnih del.

Boris Podreka je v eseju O Baconu in Matti dovolj izčrpno in bistro očrtal razvoj in dosedanji opus obeh znanih sodobnih figu- rativnih slikarjev. Bacon je res v Dublinu rojeni Anglež, vendar bo glede njegovega umetniškega značaja pravilneje, če rečemo, da je v Angliji živeči Irek (kot sta bila G. B. Shaw in O. Wilde); le to nam more razložiti njegovo temperamentno ironijo z odtinkom prikritih bolečin. — Žal pa je esej napisan v nejasnem slogu in slabem jeziku.

Za vse, ki jim je pri srcu ohranitev slo- venske besede in izobrazbe naših ljudi na Tržaškem in Goriškem, bodo zanimivi in po- učni Razgovori o slovenski tiskani besedi v Trstu in Gorici, ki jih je imel Rafko Dolhar z uredniki vseh naših časopisov in ravnatelj knjigarn v obeh mestih. Položaj ni rožnat, a tudi ni čisto brezupen. Na tem področju bi moralo biti več sodelovanja in dolgoročnih na- črtov.

Vladimir Remec je povzel Misli o uporu dunajskega zgodovinarja in pisatelja Fried- richa Heera. Gre za notranje, miselne in nra- vne temelje, ki dajo uporu proti vsakemu na- silju pravo obliko in vsebino. Nekatere trdi- tve in analize so morda sporne.

Lev Detela je povzel razgovor med F. Bondyjem in H. Mayerjem o Literaturi in komu- nizmu. Isti je napisal pesniški profil Gre- gorja Strniše in pa Aktualni portret, ironično podano podobo mladega slovenskega uživača, ki se znajde doma in v svetu. Žal nam domo-

(Dalje na 6. str.)

štirih vrsticah pove, da je Teilhardova razvojna teorija „tudi predmet najraznovrstnejše kritike, ki pa je po mnenju mnogih izraz pomanjkljivega poznanja prirodoslovnih znanosti, teologije, filozofije in družboslovja; izvira tudi iz nepoznanja celotnega Teilhardovega dela. Toda prav ta kritika kritik in brezkompro- misno sprejetje Teilhardove teorije dokazujeta nezadostno filo- zofsko in teološko pripravo. Morda je avtorica brala s preveliko vneto Vigorellijevo pristransko in strastno študijo Il Gesuita proibito. S tem pa seveda nočem odrekati Teilhardu pionirske in preroške vloge za novo formulacijo krščanske misli.

Drago Štoka se v članku Terjamo pravične zakone zavzema za pravičnost, ki je morajo biti v polni meri deležni v novem italijanskem civilnem in kazenskem zakoniku tudi Slovenci, ki so italijanski državljani in ki jim dandanes deli pravico še faši- stični zakonik.

V nekoliko zanosnem in privzdignjenem slogu piše o Mostu in o koroškem sodelovanju pri njem Flori Lipuš. Nekam čudno zveni stavek: „Včasih smo občudovali ljudi, ki so imeli žilico ustvarjanja, zdaj pa bomo občudovali ljudi, ki bodo imeli žilico bodočnosti.“

Lev Detela se v dve strani in eno tretjino dolgem kurzivu brez odstavkov Eppure si muove vnema za „kvalitetno, sodobno, neprovincialno literaturo“, kot je to storil že z vrsto člankov v Mladiki in drugod. Napor je vreden hvale, predlog o sodelovanju zamejskih založb dober in izvedljiv, vendar bi bilo želeli več tehtnosti ter stvarnejše presoje sedanjega položaja in možnosti. Detela omenja tudi Lipuševo odprto pismo proti celovski Mohor- jevi v ljubljanskih Naših razgledih in v oklepaju doda: „ne bomo ugotavljali, če si je zaradi naših razmer izbral najprimernejši časopis.“ Najbolje bi bilo, če bi bil tisto nesrečno pismo pokril z Noetovim plaščem molka; če ga omenja, bi pa moral najprej ugotoviti, da ima tudi polemika svojo etiko in da nekaterih meja ni moč pošteno prekoračiti. To so čutili tudi uredniki ljubljans- kega štirinajstdnevnika in so zato objavili pismo brez komen- tarja. Ne glede na to, da je prav celovška Mohorjeva Mladje omogočila, pa Lipuš in Detela dobro vesta, da je mogoče tudi za kritične članke najti v zamejstvu gostoljubne publikacije.

Lev Detela je priobčil tudi poročilo o lanskem leningrajskem zasedanju Evropske pisateljske zveze, kjer je bil govor o sodob- nem romanu. Nič pa ne pove, da so tudi levičarski zapadni pisa- telji strmeli nad neproniciljivo steno sovjetske uradne poetike.

Boris Podreka je napisal Nekaj besed o ljubljanskem bie- nalu 1963. Gre za mednarodni biennale grafične umetnosti. Po- drekovo poročilo je zmedeno, neuravnovešeno, napisano v zelo slabi slovenščini in dokaj pristransko: beneški biennale mu je „komercialni sejem“, ker sta bila nagrajena Manessier (ne Me- nassier, kot piše B. P.) in Poliakoff, ne pa Pevsner in Avrami- dis; da pa so v Ljubljani poleg Rauschenberga Made in USA, predstavnika pop-arta, nagradili tudi „sentimentalni socialistični ekspresionizem Rusinje Lidije Iljine“, mu je le — diplomatska poteza.

Podreka govori tudi o najmlajši jugoslovanski generaciji, toda imena, ki jih našteva so samo slovenska: Borčič, Makuc, Orešnik, Pogačnik, Zelenko.

Številko zaključí topla ocena Polanškove zbirke Grape in sonce; oceno je napisal Vinko Beličič.

Priznati moram, da me je ta prva številka razočarala; po napovedih v časopisih in revijah ter po uvodniku bi pričakovali jasnejše idejne prijeme, večje umetniške kvalitete, ostrejšega kritičnega soočenja z domovino in zamejstvom — več pristne iskrive mladosti.

Druga številka je veliko boljša. Izšla je junija. Uredil jo je nov uredniški odbor: Lev Detela (glavni urednik), Stanko Jane- žič, Aleš Lokar, Drago Štoka in Vladimir Vremec.

Leposlovni del je skop. Humbert Pribac objavlja dve rahli pesmi z izseljenskim motivom. Lev in Milena Detela predstav- ljata z dvema pesmima in kratkim uvodom Hansa Carosso. Pes- niški prozi Sončni klovn in Letoviščarji Milene M. - D. izražati z istimi surrealističnimi sredstvi isto nasprotje med notranjim idealnim in zunanjim stvarnim svetom kot njene pesmi. Klovn s soncem in gledavci; njen plamen in jazbecar, letoviščarji z meči; v globokem rudniku najde žilo črnega premoga, ki celi smrtno ranjeni plamen. Stanko Janežič nas z lirično prozo Na meji dveh svetov ne prepriča; vse je prepoceni: začetna razdvo- jenost, končni optimizem in izrazni simbolizem. Vinka Beličiča

SLOVANSKI FOLKLORNI FESTIVAL

— Združevanje francoskih založništva se nadaljuje. V zadnjih letih sta založbi Fayard in Grasset stopili v založniško skupino hiše Hachette, založba Gallimard je vzela v svoje okrilje založniški podjetji Denoël in „Mercure de France“. Pred kratkim pa je zasebna banka „Union financière de Paris“, ki že tri leta ima v lasti založbo Plon in podjetje „Union générale d' édition“ (katero izdaja žepno zbirko 10/18) kupila večinski delež založbe Juillard. V novem primeru je značilno to, da neka bančna skupina združuje razne založbe naravnost v svojem vodstvu — medtem ko so prejšnje založniške skupine ostale v isti stroki —, potem pa skupno lastništvo dveh po smeri tako različnih založb, kot sta tradicionalistični Plon (ki zalaga De Gaullove Spomine) in novotarski Juillard (založnik Saganke...). Novi lastnik sicer objublja, da bo dosedanja smer Juillarda ohranil še naprej, toda dosedanji ravnatelj Chr. Bourgois je že odstopil. Včasih so založniki iskali kapital, sedaj — vsaj pri narodih z velikim knjižnim trgom — kapital išče možnosti investicij v zalaganju knjig in občasnega tiska.

— Vladimir Dedijer, časnikar in publicist, ki je pred leti napisal znani življenjepis o Titu, se je vrnil v domovino, potem ko je kot pristaš Djilasa več let preživel v inozemstvu. Nazadnje je bil profesor — gost na univerzi v Harwardu. Kakor Djilas je tudi on Črnogorec in kakor je pri ljudeh njegovega porekla običajno, je sedaj v Beogradu spet v milosti in je prejel mesto profesorja za zgodovino na univerzi. Vse so mu odpustili in mu dali še visoko sinekuro.

„NAŠ DOM“ v San Justo, je priredil 11. X. 1964 — za svojo 8. letnico — *Slovanski folklorni festival*, kjer so poleg slovenske skupine (gdč. B. Mačkove) nastopile tudi plesne družine čehoslovaškega Sokola iz Capitala, ul. San Juan (ga. Valentová) in Ville Dominico (ga. Slovenčiková), dva solista ruskih plesnih pesmi na balalajko in harmoniko (gg. Troitzky in Van Fu) ter poljsko društvo Beli Orel iz Merla (kulturni referent g. Nowak).

Festival se je vršil pod geslom „Bratje, v kolo se vstopimo!“; pod zaščito sv. slovanskih apostolov in pod velikim pozdravom, najstarejšim slovanskim, v pisavi izpred 700 let; „BUGE VAS SPRIMI!“

Osnovno misel slovanske povezave folklornih skupin ter smisel pozdrava je razložil dr. Tine Debeljak v govoru, na koncu katerega je na slednjo slovensko skupino naslovil par pozdravnih besed v njihovem jeziku (slovaško, poljsko, češko in rusko).

Slovenska skupina je nastopila z dvema točkama, z belokranjskim kolom in gorenjskim plesom, v ustrežajočih narodnih nošah, in reči moram, na lepi višini (posebno druga) ter v smislu zgodovinsko-etnografske ponazoritve. Enako je pojmovala svojo izvedbo tudi skupina iz Ville Dominico, ki je pristno podajala slovaški čardaš s podčrtanim namenom, da je čardaš slovaški narodni ples in ne ogrski, kakor se misli. Drugi dve plesni skupini pa sta šli že preko okvirja zgolj ponazoritve etnografskih narodnih starin kot „običaja“ ter sta prehajali več ali manj že v izrazite baletne s folklornimi motivi. Češko skupina iz Sokolskega doma v Capitalu je nastopila z dvema točkama, ki sta bili obe potpouri češkoslovaških narodnih pesmi, ilustrirani z gibi starih narodnih plesov. To je prišlo do polne veljave pri moderni plesni ilustraciji Dvorakove 8. simfonije Slovanskih plesov. Poljska skupina društva Beli Orel se je predstavila že docela z baletnimi kreacijami na scensko literarno besedilo, na koreografski prizor iz sodobnega življenja, v katerega središču pa je bil folklorni plesni motiv.

Polka v predmestni krčmi v sodobnih kostumih, „kujawiak“ v seeni po košnji ob petju ljudske pesmi (eden najlepših prizorov), ter razbojniški tatranski ples s sekiricami, ob srečanju gorjancev. To so bile koreografske, plesne scene, že z „literarno“ scenerijsko ambicijo. Razen enega prizora, so bile vse točke programa izvrstne v pestrih narodnih nošah.

Tako festival v celoti ni bil podajanje slovanskih narodnih običajev zgolj v njih etnografski pristnosti in vrednoti, kakor je marsikdo pričakoval, in kateremu sta se najbolj približali slovenska in češko-slovaška iz Ville Dominico, temveč je prehajal že v balet, ki je nekajkrat spominjal na nastope poklicnih baletnih šol in akademij (Orzel Bialy). Zato bi prireditvi morda bolj kot Slovanski folklorni festival ustrezal naslov Slovanski plesi. Prireditve pa je žela izredno navdušenje, ki se je zaključilo s „panslovansko“ pobratimijo in skupnim plesom vseh razno-narodnih in razkošno pisanih plesnih skupin.

Nisem mislil pisati poročila o prireditvi, hotel bi samo opozoriti na dve stvari:

Kajti prav spričo velike razlike v razvoju od „zgodovinsko“ etno-

(Dalje s 5. strani)

vina izvaža vedno več take favne, saj jo najdemo po vseh večjih evropskih mestih, na vseh avtocestah in mednarodnih vlakih.

Z duhovito in premišljeno prozo Pogovori o nečistosti je Vinko Beličič uspešno posegel v polemiko o Lokarjevi Praznini v prvi številki.

Kritična in razlagavska pronicljivost, čvrst slog in lep jezik odlikujejo tri ocene, ki jih je napisala Milena Merlak-Detela (Kocbek, Groza; Miroslav Košuta, Morje brez obale; Mauser, Ljudje pod bičem). Kocbekova politično-verska podoba in vloga v revoluciji, kakor nam ju predstavi Merlakova, sta pa nesprejemljivi.

Številko zaključuje vest o ukinitvi Perspektiv. Nerazumljivo je, kako sta mogla skozi rešeto petčlanskega uredniškega odbora tale dva stavka: „Perspektive so bile, so in bodo eden najpomembnejših pojavov v zgodovini slovenske kulture in slovenskega naroda, morda prva slovenska revija evropskega pomena. Z njimi smo se prvič povzpeli na samo konico svetovnega razvoja.“

Samokritične glose in Marginalije bodo marsikomu brez razlage težko umljive.

Posebej bi bilo treba obdelati jezik: v obeh številkah je veliko slogovnih, pravopisnih in slovničnih napak; v mnogih sestavkih je jezik ohlapen, okoren, poln nepotrebnih tujk in tujih rab, netočne terminologije. Zmedeno izražanje je navadno znak zmedenih idej; jezik ni le konvencionalno izrazno sredstvo, ampak je sam v sebi kulturna dobrina. In lepega knjižnega jezika ni še nihče vsrkal obenem z materinim mlekom; treba se ga je pač naučiti kot drugih jezikov.

Čudno je tudi, da se je revija odločila za elkanje proti vevkanju. Ali so tudi zanjo v jezikovnih vrašanjih bolj merodajni birokrati prosvetnega ministrstva, Josip Vidmar in skupina pisateljev kakor pa pravopisna komisija pri SAZU?

Taki sta prvi dve številki Mosta. Ustanovitev nove revije je odgovorno dejanje, posebno na takem odru, kot je Trst. Nihče ne dvomi o koristnosti in potrebi take revije v slovenskem zamejstvu. Bodočnost bo pokazala, če je potrebi in navdušenju odgovarjala tudi stvarna zmogljivost sodelavcev in vnema naročnikov.

Rafko Vodeb

D
A
R
Z
U
A
J
T
S
E
K
L
A
D
!

Ruda Jurčec; SKOZI LUČI IN SENCE

KATOLIŠKI GLAS (Gorica) je v svoji številki z dne 28. oktobra prinesel daljše poročilo o knjigi in pravi med drugim: „V Argentini je izšla nedavno knjiga, ki nosi gornji naslov in ki bo zaradi svoje vsebine, pa tudi zaradi svojih novih pogledov in iskrenih sodb na našo polpreteklo zgodovino dobila in ohranila vrhunsko mesto v naši slovenski literaturi. — Njen avtor je Ruda Jurčec, kateri si je ustvaril literarni sloves že s svojo knjigo „Ljubljanski triptih“... Ruda Jurčec je eden tistih slovenskih izseljencev, ki se, odkar je v tujini, izgoreva v delu za ohranitev in poglobitev slovenske besede na tujem... istočasno pa čudovito skromen, da spočetka ne odkriješ, s kako silnim velikanom duha si se srečal... Sodeluje praktično pri vseh slovenskih publikacijah v Argentini in še marsikje preko njenih mej... in Slovencem je podaril izreden dar... Ti spomini niso navadni spomini, kot smo jih bili dosedaj navajeni. So več: so razmišljanje o poslanstvu slovenskega naroda v okviru božje zamisli, ki jo ima Stvarnik sveta z nami. Jurčec je z vsem bitjem prežet slovenstva; ob svojem življenju razkriva utrip krajev, kjer je sam rasel, z utripom cele Slovenije, Srednje Evrope in evropskega zapada. Njegov pogled na svet je tako čist, iskren, krščanski, da nikjer ne žali, ne napada, ne polemizira, temveč povsod le išče koš iskren soudeleženec in nesebičen opazovavec nit, ki vodi h korenini slovenske usode, in ta je: Slovencem je Bog namenil svoje poslanstvo, ki se mu ne smemo odreči, saj bi se s tem odpovedali pravici do obstoja v družbi narodov... Velika vrednost Jurčecovih spominov so njegovi novi pogledi in iskrene sodbe, brez ozira na to, kar se je dosedaj pisalo in trdilo. Prav v tej iskrenosti je Jurčec postal velikan resnice. — Menimo, da ta trilogija neizogibno spada v knjižnico vsakega, ki se čuti Slovenca in da bo notranje ubogata vsakogar, ki jo bo prebral. V pripravi je drugi del, ki bo obdelal dobo od 1929 - 1945, nato pa bo sledil tretji del, ki bo zajel čas od 1945 - 1958.“

„DUHOVNO ŽIVLJENJE“ (številki okt. - nov.) je med drugim zapisalo: „Ruda Jurčec, avtor Krekovega življenjepisa izpred 30. leti in Ljubljanskega triptiha iz l. 1958 ter številnih člankov in razmišljanj po naših revijah, je zasnoval novo delo: Skozi luči in sence (1914 - 1958)... Nova knjiga je med rokaji vzbudila mnogo zanimanja. Starejši bodo ob njej poživali spomine na preteklost, mlajši pa bodo v njej brez posebnega truda spoznali zgodovino od prve svetovne vojne. Knjigo, katero je opremil arh. Marijan Eiletz, izdala in založila pa založba „Baraga“ v Buenos Airesu, vsem toplo priporočamo!“

grafskega gradiva — recimo slovenske skupine — do kreativne koreografske dramatisacije literarnih prizorov v prve baletne nastope s folklorno motiviko (poljska skupina), sem se pozanimal za naslednjo, kajti dočim so vse druge skupine amaterskega značaja, se mi je zdelo, da imamo pri Poljakih opraviti s sistematično šolo na tem področju. In sem dognal, da je izmed nastopajočih sedem parov iz vrst študentov univerz, drugi pa so srednješolci, ter da večina izmed njih obiskuje specialno muzično šolo ge. Neli Sakowiczove ter znano Akademijo klasičnih in folklornih plesov *Lole* in *Olge Beckove*. Ta stoji pod nadzorstvom *Tamare Beckove*, nekoč svetovno znane prve plesalke ruske carske baletne skupine v Moskvi. (Na carski akademiji, kjer je končala študije, je dobila zlato medaljo). Poslej je nastopala po vseh ruskih mestih, gostovala z velikimi uspehi v vsej Evropi po največjih gledališčih, bila profesorica koreografije v gledališčih v Parizu, Berlinu in Milanu, pa tudi v Ameriki od New Yorka do Buenos Airesa, kjer sta prevzeli njeno dediščino njeni hčerki, državno priznani profesorici plesov, dočim je nadzorstvo ohranila še ona sama.

Ta šola bo npr. 5. 11. nastopila v Cine Teatro Gran Ituzaingó v Merlu, s Čajkovskega koreografsko igrano Speča princesa, kjer bo nastopilo nekaj stotin plesalcev; s posebnim sporedom klasičnih in folklornih plesov pa 6. 12. v TEATRO NACIONAL, Corrientes 960, Capital (ob 17. uri).

V našem domu v San Justo smo torej gledali vpliv te šole na plesni odsek društva Orel Beli v Merlu, ki ga vodi ga. Lola Beckova. Pri tem mi je prišlo na misel tole: večina slovanskih narodov med nami ima svoje reprezentativne baletne — temu se približujejo Čehi, Slovaki, Poljaki, zlasti pa Ukrajinci — toda: zakaj pri Slovencih niti etnografsko zgodovinsko podajanje plesov ne more ustvariti trajnejše tradicije? Dobro je začel g. Bitenc, zdaj se trudi gđ. Mačkova. Kako dolgo še? Vsi naši etnografsko folklorni nastopi so še vedno *priložnostnega improvizacijskega značaja*. Že pred leti sem v Svobodni Sloveniji (v poročilu o poljskem baletu ob prihodu gen. Kopanjskega) opozoril na to našo pomanjkljivost. Naj ob tem sanjuškem folklornem festivalu ostane v nas volja po ohranitvi in sistematičnem šolanju etnografske plesne skupine ter težnja po nje razvoju — zakaj ne tudi do reprezentativnega slovenskega folklornega baleta? In tu bi nam mogli biti sorodni slovanski dosežki na tem polju k pridu. S to mislijo smo odhajali od Slovanskega festivala, ki ga je tako prodorno izpeljal Naš Dom v San Justu (kult. ref. Oven) in postavil s tem ta problem na širšo raven slovenske emigracijske kulturne politike. Zato poročamo o njem tudi v našem Glasu SKA. td.

— Kot že nekaj let tudi na letošnjem knjižnem sejmu v Frankfurtu (od 17. do 22. septembra), ki se ga je udeležilo 2300 izdajateljev, ni vzbudil zanimanja noben roman. Pogajali so se predvsem za spomine velikih politikov sodobnosti: Adenauerja in Spaaka (založba Hachette), Ben Guriona in generala Dayana (Hutchinson, London); „Dnevnik Janeza XXIII.“ je odkupil Mac Graw Hill, New York. Furorje so delate tudi biografije: trgali so se za Mauriacovega (Grasset) in R. Aronovega (Perrin) „De Gaulle“. Mac Donald (London) je iskal pridruženec za prevode Maoceungovega življenja, ki bo o kitajskem revolucionarju baje prinesel prava razodetja. Koristnost takih sestankov dokazuje tudi to, da bodo ameriški knjigarji priredili prve dni maja 1965 kongres knjigarjev z vsega sveta v Washingtonu. Takrat bo izdan Publisher's World 1965 Year Book.

— Kölnski religiozni filozof prof. Joh. Hessen je 14. septembra obhajal svojo sedemdesetletnico. Spisal je šestdeset knjig, ki so prevedene v dvajset jezikov. V nemški filozofiji se je uveljavil še mlad z delom o religiozni filozofiji neokantizma (2. izd. 1924), leta 1948 je v dveh zvezkih izdal obsežno „Religiozno filozofijo“. Še nekaj naslovov: Spoznavna teorija, Avguštinova metafizika spoznanja, Filozofija vrednot, Vrednote svetega, Etika, Učbenik filozofije. Pripada avguštinski smeri in nadaljuje Schelerjevo vrednotno-filozofsko orientirano mišljenje. Tudi pri njem se je učil Romano Guardini.

— Poleg Harolda Pinterja in Angusa Wilsona spada John Osborne med najpomembnejše sodobne angleške dramatik. S svojo dramo *Look back in Anger* je pred leti ustvaril pogoje, ki so potem vplivali na preobrat zlasti med mladino v Angliji, Nemčiji in ZDA. Drama je šla po vseh odrih in dajali so jo tudi na odru ljubljanske Drame. Postal je slaven in bogat in naslednja dela prvega zamaha v avantgardizem niso potrdila, dokler ni letos postavil na oder kar dvoje del: problemom, ki jih je sprožil II. Vatikanski koncil je postavil vzporedno močno zajeto tragedijo o Lutru, začetniku reformacije, konec septembra 1964 pa je bila v Londonu premiera nove tragedije *Inadmissible Evidence*. Sprejem kritike in občinstva je bil navdušen, kajti „Osborne je spet postavil na oder delo, ki smo vsi in vsak zase hkrati na odru... Osborne je napisal delo, ki je žalostno vsakega izmed nas. Napisal je našo skupno zgodbo (New Statesman)“. Delo se more primerjati Arthurja Millerja drami *Death of a Salesman*, vendar Millerja ne presega.

Pedagoginja Olga Sterle toži o usodi slovenskega jezika med mladino: „O učencih, ki odhajajo iz osnovne šole, slišimo vedno tožbo, da ne obvladajo književnega jezika, da pri pisanju ne upoštevajo pravopisnih pravil, da ne znajo formulirati misli, da je reven njihov besedni zaklad. Še bolj revni so ti učenci — in tudi ljudje —, kadar morajo javno kaj spregovoriti. Na šolah uče svetovno književnost, slovensko, hrvaško, srbsko in macedonsko književnost, pri tem pa imajo premalo učnih moči za pouk slovenskega jezika, kajti učiteljski pripravniki so dobili na učiteljskih pripravnikih premalo podlage za bodoči poklic. Napovedujejo, da se bo stanje zboljšalo, ko se bodo začeli čutiti vplivi nove pedagoške akademije v Ljubljani.

Operno sezono so v Ljubljani konec junija zaključili z izvedbo „Razkolnikova“, opere švicarskega komponista Suttermeistera. Ljubljanski listi so pisali, da je bila izvedba nujno potrebna, če so hoteli obdržati stik s tem, kar današnji nastaja novega v operni produkciji. Po Cikkerjevem „Janosiku“ je Suttermeisterov „Razkolnik“ opera, ki ljubljansko hišo varuje oznake častitljivega starega muzeja. Kritika pa navaja, da delo ne dosega komponistovega prvenca, opero „Romeo in Julija“, ki so jo pred leti tudi že izvajali v Ljubljani. Naslovno vlogo je pel Miro Brajnik.

— Opatija Klosterneuburg pri Dunaju je priredila poseben festival duhovne glasbe. Letošnja prireditelj je bila že deseta te vrste in njena značilnost je, da je vzporedno z glasbenim delom organiziran tudi poseben študijski tečaj o sodobni duhovni glasbi. Senzacija je bila letos izvedba Elektronske maše, ki jo je skomponiral darmstadtški komponist Herman Heiss. Dosedaj pa je zložil samo Kyrie, Glorio in Credo; ostali deli bodo izvajani prihodnje leto. Ker orkester ni mogel imeti nekaterih posebnih instrumentov, zlasti tolkal, so jih izvajali na magnetofonskem traku.

— Francoski in angleški socialisti so sklenili v Parizu izdati skupno revijo, posvečeno sodobnim problemom v evropski politiki. Članki bodo izhajali v francosčini in angleščini. Uredniki so iz vrst pristašev Leona Bluma in angleškega laborizma. Prva številka je že izšla in je posvečena stoletnici ustanovitve I. internacionale pod vodstvom Karla Marxa. Zanimivo je, da komunistična publicistika tega jubileja ne omenja in tudi ne slavi.

GLEDALIŠKI ODSEK SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Rabindranath Tagore

V R T N A R

pesnitev za
igravca

Eugene O'Neill

PRED ZAJTRKOM

dramska podoba v enem
dejanju z eno osebo

V obeh

Majda Uršič Volovškova

v lastni zamisli in igri

Scenograf Ivan Bukovec

Slovenska hiša, sobota 14. novembra točno ob osmih.

Vstopnice po 50 pesov v predprodaji v Dušnopastirski pisarni.

odmevi

— V Münchenu je izšla prva številka lista „SLOVENSKA SVOBODA“, ki prinaša daljši članek o Meddobju. Po daljšem eksperimentu iz Dolinarjeve študije o Slomšku navaja o reviji: „Skoro s presenečenjem smo ugotovili, da je med zadnjimi številkami pomembnejših slovenskih kulturnih revij „Meddobje“ (številki 1-2) še najboljše, najbolj zanimivo in tudi vsebinsko aktualno, čeprav velja za revijo slovenskega kulturnega in miselnega konservatizma, medtem ko hoče biti „Sodobnost“ glasilo naprednih marksistov... Kot nalašč pa je ravno najnovejša številka „Meddobja“, ki smo jo dobili v roke, vsa v znamenju aktualnosti in daleč od kakšne miselne zatohlosti. To velja skoraj za vse prispevke v reviji, med katerimi je omeniti na prvem mestu zlasti odlično in tudi znanstveno temeljito študijo Franceta Dolinarja o škofu Slomšku: „Oče slovenske Cerkve“... Ne moremo si kaj, da bi ne bili nekoliko obširneje opozorili na to sijajno Dolinarjevo razpravo, ki že sama napravlja to številko „Meddobja“ zelo tehtno. Naj zaradi pomanjkanja prostora samo še na kratko omenimo ostale najzanimivejše prispevke v njej... „Meddobja“ se po vsem tem po krivici drži glas zatohle konservativnosti in zaprtosti... Medtem je izšla še ena številka „Meddobja“, o kateri bomo prinesli poročilo prihodnjič. Naj še pripomnimo, da je dobil Dolinar za svojo razpravo o Slomšku... tržaško nagrado „Vstajenje“.

(Dalje s 1. strani)

enodejanki dinamični Zapad, zapadni človek v svojem teku za napredkom in uspehom. (Vendar začetni, da je korenina obeh svetov ista, da ima tragedija enako pozorišče, da na obeh straneh veje podobna melanholija). O'Neill je rad virtuoz. Tu je postavil na oder mlado ženo. Pol ure njene govornice — bolj s sabo kot z možem, ki se medtem v sosednji spalnici prebudi in obrije — zadošča, da se seznanimo s hudo zgodbo zakonskega brodoloma, z duhovnim, moralnim, socialnim in gospodarskim polomom njunega sožitja. V tej zgodbi se zrealizirajo razmere velemesta, občutimo pritisk in brezbriznost družbe. Med večše pripravljenimi učinki je tudi ta, da konec za gledalca ni nobeno presenečenje, pač pa za junakinjo.